

e-ISSN: 2651-3595

kalemname

Kırıkkale Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi Dergisi

8/16

ARALIK 2023

DergiPark
AKADEMİK

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

EBSCOhost

SÖBIAD

SIS
Scientific Indexing Services

**Academic
Resource
Index**
ResearchBib

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

e-ISSN: 2651-3595

Sayı/No:16

Aralık/December 2023

Dergi Eski Adı: Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi Dergisi (KİİFAD)

(Eski ad altında yayımlanan sayılar: 2016, Cilt:1 Sayı:1-2; 2017, Cilt:2 Sayı:3-4; 2018, Cilt:3 Sayı:5)

Eski e-ISSN: 2547-9504

Previous Title: The Journal of Kırıkkale Islamic Sciences Faculty

(Year Range of Publication with Former Title: 2016-2018 Vol:1, No:1-Vol: 3, No:5)

Former e-ISSN: 2547-9504

Kapsam: Dinî Araştırmalar-Sosyal Bilimler

Scope: Religious Studies-Social Sciences

Periyot: Yılda 2 Sayı (Haziran & Aralık)

Period: Biannually (June & December)

Yayın Dili: Türkçe, İngilizce, Arapça, Almanca.

Publication Language: Turkish, English, Arabic, German.

Kalemname, yılda iki sayı yayımlanan uluslararası bilimsel ve hakemli bir dergidir.

Kalemname is an international peer-reviewed academic journal published twice a year.

Makaleler; İngilizce-Türkçe başlık, öz (en az 150 kelime), anahtar kelimeler (en az 5 kavram), İngilizce özet (en az 250 kelime) ve İSNAD atıf sistemine uygun olarak hazırlanan kaynakça içerir.

Articles contain an English-Turkish title, an abstract (at least 150 words), keywords (at least 5 concepts), a summary (at least 250 words), and a bibliography prepared with the ISNAD.

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

kalemname

Kırıkkale University The Journal of Faculty of Islamic Sciences

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI'NIN DEĞERLERİNİN SCHWARTZ'IN DEĞER TEORİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Albina Sıla AKARSU

Arş. Gör. Dr., Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Psikoloji Bölümü

Res. Asst. Dr., Kırıkkale University Faculty of Humanities and Social Sciences
Department of Psychology

Kırıkkale, Türkiye.

albina@kku.edu.tr

orcid.org/0000-0002-7922-6402

Pelin SAĞLAM

Arş. Gör. Dr., Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Psikoloji Bölümü

Res. Asst. Dr., Kırıkkale University Faculty of Humanities and Social Sciences
Department of Psychology

Kırıkkale, Türkiye.

pelinsaglam@kku.edu.tr

orcid.org/0000-0001-5615-6491

Öz

İnsanlar yaşamları boyunca farklı değerleri benimseyebilirler. Değerler, bir toplumda nasıl davranacağımızı, çevremizle ilgili tutumlarımızı ve inançlarımızı yönlendirmektedir. Değerler birçok şekilde öğrenilebilir, ancak değerlerin öğrenildiği merkezi yerlerden biri okuldur. Eğitim yoluyla bir toplumun değerleri sonraki nesillere aktarılır. Bu nedenle, eğitimin aktörleri ve araçları, değer iletiminde kritik bir rol oynar. Eğitimde önemli bir aktör olan Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2015-2019 ve 2019-2023 stratejik planları kapsamında on başlıkta temel değerler belirlemiştir. Bu temel değerler ile planlar kapsamında ele alınan amaçlar ve hedeflerin Schwartz'ın değerleri açısından incelenmesi çalışmanın temel amacıdır. Bu amaçla temel değerler, stratejik amaç ve hedefler Schwartz'ın değerleri açısından kodlanmış ve sonuçlar arasında benzer bir örüntüler gözlenmiştir. MEB tarafından yayımlanan stratejik planlar kapsamında özellikle evrenselcilik değerlerine ağırlık verildiği görülmüştür. Ayrıca bu çalışma kapsamında iki stratejik plan arasında temel değerler açısından fark olup olmadığı da incelenmiş; özellikle iyilikseverlik değerlerine son 5 yıllık planda daha fazla ağırlık verildiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Eğitim, Millî Eğitim Bakanlığı, Stratejik Plan, Psikoloji.

HOW THE VALUES of MINISTRY of NATIONAL EDUCATION CORRESPOND to SCHWARTZ'S VALUES?

Abstract

Throughout their lives, individuals can embrace different values. Values guide how we behave in society, shape our attitudes toward our environment, and influence our beliefs. Values can be learned in various ways, with schools being one central place where values are acquired. Through education, a society's values are transmitted to the succeeding generations. Therefore, the actors and tools in education play a crucial role in the transmission of values. The Ministry of National Education (MEB), a significant actor in education, has identified fundamental values within the scope of its strategic plans for the periods 2015-2019 and 2019-2023. The primary aim of this study is to examine these fundamental values, along with the goals and objectives addressed in the plans, from the perspective of Schwartz's values. For this purpose, fundamental values, strategic goals, and objectives were coded according to Schwartz's values, revealing similar patterns among the results. It is observed that the strategic plans published by the MEB particularly emphasize universalism values. Additionally, within the scope of this study, a comparison was made between the two strategic plans to investigate whether there are differences in fundamental values. Notably, it was observed that benevolence values received more emphasis in the last 5-year plan.

Keywords: Values, Education, Ministry of National Education, Strategic Plan, Psychology.

Giriş

Kültür, insan ve toplum odaklı birçok disiplinde (sosyoloji, eğitim, felsefe, iktisat gibi) ve psikolojinin birçok alt alanında çalışılmaktadır. Kültür, bir topluluğun yaşam biçimi, inançları, gelenekleri, değerleri ve davranış biçimleri temelinde kavramsallaştırılmaktadır. Kültür, "bir grup tarafından paylaşılan ve nesiller boyunca iletilen anlam ve bilgi sistemi" olarak tanımlanmaktadır (Matsumoto-Yoo, 2006). Bir topluluğun paylaştığı tüm değerler çeşitli şekillerde kuşaklar arasında aktarılır. Burada bahsedilen değer kavramının tanımlanması önemlidir. Rokeach'a (1973) göre değer, "Belirgin bir şekilde davranma eğilimi veya zıtlıkları bağlamında istek veya tercihleri işaret eden hedefleri gösteren ve süreklilik sergileyen inançlardır." Demirutku ve Sümer (2010), değerleri, "... sosyalleşme süreci içinde kazanılan, bireylerin tercihlerini, tutumlarını ve davranışlarını seçerken kılavuz olarak kullandığı, önem sırasına göre hiyerarşik olarak yapılandırılmış, hangi davranışların veya hedeflerin bireysel

veya toplumsal olarak istenir olduğunu ifade eden ve görece istikrarlı inançlar” olarak tanımlamaktadır. Değer, insanların yaşamlarına rehberlik eden, önem derecelerine göre değişen ve arzu edilen hedeflerdir (Schwartz, 1992). Yani, değerler kişinin yaşamındaki çeşitli durumlarda, koşullarda veya bağlamlarda geçerli olan genel hedeflerdir. Schwartz (2016), değerlerin yedi özelliğini tanımlamaktadır:

1. Değerler, arzu edilen hedeflerin önemi hakkında inançlardır.
2. Aktive edildiğinde, değerler duyguları harekete geçirir.
3. Değerler, belirli durumlar boyunca geçerli olan temel hedeflerdir.
4. Değerler, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde davranışı, algıyı ve tutumları motive eder.
5. Değer etkileri, ilgili değerler arasında bir takas süreci yoluyla ortaya çıkar.
6. Değerler, eylemleri, insanları ve olayları değerlendirmek için standartlar olarak hizmet eder.
7. Değerler, göreceli olarak kalıcı bir hiyerarşik sistemde öneme göre sıralanmıştır.

Schwartz (1992) birey düzeyinde motivasyonel on değer türü belirlemiştir: “Güç”, toplumsal statü, insanlar üzerinde kontrol ve hâkimiyeti içerirken; “başarı”, toplumun standartlarına göre yeterli olmayı ifade etmektedir. “Hazcılık”, kişinin kendi zevkini ve duyuşsal olarak memnuniyetini; “uyarılma” ise, hayatta heyecan, yenilik ve zorluk aramayı; “öz-yönelim”, bağımsız düşünce ve eylemselliği, seçme, yaratma ve keşfetmeyi ifade etmektedir. “Evrenselcilik”, tüm insanlığın refahını anlama, önemseme ve korumayı; “iyilikseverlik”, sıkça kişisel temas hâlinde bulunan insanların refahını koruma ve artırmayı içerir. “Geleneksellik”, geleneksel kültür veya dinin bireye sağladığı alışkanlıklara ve fikirlere saygıyı, bağlılığı ve kabulü; “uyuma” ise diğerlerini rahatsız edebilecek veya zarar verebilecek eylem, eğilim ve dürtülerin kontrolünü, toplumsal beklentileri veya normları ihlal etmemeye özen göstermeyi ifade eder. “Güvenlik” ise toplumun, ilişkilerin ve bireyin güvenliği, uyumu ve istikrarını kapsamaktadır.

Schwartz’ın değer teorisi, değer sistemlerini uyumlu yapılar olarak düşünmemize olanak tanır ve önerdiği on değer, birbirleriyle uyumlu olanlar dairesel bir düzlemde yan yana yerleştirilmiş; uyumsuz olanlar ise karşılıklı olarak konumlandırılmıştır. Schwartz’ın bu 10 değer tipi aynı zamanda iki uçlu iki üst düzey boyutta düzenlenmiştir (Schwartz, 1994). Schwartz’ın değer teorisinin idealize edilmiş yarı-dairesel modeli Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Schwartz'ın İdealize Edilmiş Yarı-dairesel Modeli

Eğitim, genel olarak çocuk ve gençlere toplumsal yaşamda gereken bilgiyi, beceriyi ve anlayışı edindirme; kişiliklerini geliştirme amacıyla okul içinde ve dışında doğrudan ve dolaylı olarak yardım etme olarak tanımlanabilir. Değerler eğitimi, toplumsal açıdan “iyi, güzel, doğru” kabul edilen tutum ve davranışların yeni kuşaklara aktarılması olarak betimlenebilir (Erkılıç, 2019). Değerler eğitiminin kapsamı belirlenirken, millî, dinî, evrensel, insani ve toplumsal olarak “istendik” tutumlara odaklanılır. Ayrıca değerler eğitiminin kapsamı dönemin sosyal, ekonomik ve politik odaklarına bağlı olarak da değişebilir.

Eğitim araçlarının sadece akademik işlev kazandırma ve bilgi aktarımı ile sınırlı kalmaması oldukça önemlidir. Toplumsal şiddetin azaltılması, ahlaki yozlaşmanın azaltılarak etik değerlerin yükseltilmesi, iş disiplininin sağlanması, temizlik alışkanlıklarının kazanımı, toplumsal uzlaşmanın sağlanması gibi amaçlar, eğitim araçları vasıtası ile değerler eğitimi bir gereklilik olarak ortaya koymaktadır (Erkılıç, 2019). Alanyazında değer teorisi öğrenciler ve temsilci örneklemeler gibi birçok örnekleme test edilmiş olsa da Schwartz öğretmen örneklemine önem vermektedir ve öğretmenlerin değer aktarıcı olarak kilit rolde olduklarını belirtir. Ayrıca Schwartz (2001) yaptığı çalışmalarda, öğretmenlerin ulusal örneklemelerle neredeyse aynı değer hiyerarşilerine sahip olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, bir ülkenin değerlerinin iletilmesinin eğitime ilişkili olduğu söylenebilir.

Eğitim, bir ¼lkede sadece ocuk ve gençlerin gelişimi için değil, aynı zamanda ulusal kimliklerin şekillenmesi ve bir ¼lkenin değerlerinin ¼đretilmesi açısından da kritik bir rol oynar (Virta, 2016). Alanyazında, eğitimin akt¼rleri (zellikle ¼đretmenler ve ¼đrenciler) ile değerler arasındaki ilişki birçok çalışmada g¼sterilmiřtir. 56 ¼lkeden 77 ¼đretmen ile y¼r¼t¼len bir çalışmada, ¼đretmenlerin değer ¼nceliklerinin şu şekilde olduğu g¼zlenmiřtir: iyilikseverlik, ¼z-y¼nelim, evrensellik, g¼venlik, uyum, başarı, hazcılık, geleneksellik, uyarılma ve g¼ (Schwartz, 2001). Aynı çalışmada, 54 ¼lkeden 81 ¼đrencinin değer hiyerarşilerinin iyilikseverlik, ¼z-y¼nelim, evrensellik, başarı, g¼venlik, uyum, hazcılık, uyarım, gelenek ve g¼ şeklinde sıralandığı g¼r¼lm¼řt¼r. Ayrıca, Oğuz (2012), aday ¼đretmenler için temel değerlerin evrensellik, iyilikseverlik ve g¼venlik olduğunu g¼stermiřtir. alışmalarında, Kaymakcan ve Meydan (2012), Schwartz'ın değerleri işığında m¼fredatı inceleyerek, geleneksel değerlerden evrensellik değerlerine doğru bir değişim bulmuşlardır.

Bilindiği gibi her toplumun kendine ¼zg¼ değerleri vardır ve bu değerlerin kuşaklar arasında aktarılabilmesi için toplumu oluşturan bireylerin bu değerleri benimsemiş olması gerekmektedir. Bu noktada, eğitimin ¼nemli bir aracı olan okullar, yerel, ulusal ve evrensel değerlerin bireylere kazandırılması açısından ¼nemlidir (Sarı-Yolcu, 2019). Ayrıca, ¼đretmenler, değerlerin ¼đretildiđi ilk yerlerden biri olan okullarda kritik bir rol oynadıkları için değerler ¼zerine yapılan çalışmalarda ¼nemli bir rol oynarlar. M¼fredatın belirlendiği ve ulusal eğitim politikalarının oluşturulduğu yer olarak eğitimde ¼nemli bir akt¼r olan Mill¼ Eğitim Bakanlığı ise okullara değerler eğitiminin içeriği ve kapsamı açısından yol g¼stermektedir. Bu kritik rol¼ sebebiyle bu analiz kapsamında Mill¼ Eğitim Bakanlığı seçilmiştir. Bakanlığın tercih edilmesindeki diğer ¼nemli neden, bakanlığın stratejik planlar kapsamında misyon ve vizyonun yanı sıra on temel değer belirlemesidir.

Bu bağlamda, bu çalışma kapsamında Mill¼ Eğitim Bakanlığı tarafından son on yıl içerisinde yayımlanan 2 Stratejik Plan (2015-2019 ve 2019-2023) içerdiği değerler bakımından incelenmiş; bu değerlerin Schwartz'ın değerler teorisi ile uyum g¼sterip g¼stermediđi anlaşılmaya çalışılmıştır.

1. Y¼ntem

Bu çalışmada iki aşama bulunmaktadır. İlk aşamada, Mill¼ Eğitim Bakanlığı'nın değer ¼nceliklerini belirlemek amacıyla, web sitesinde yer alan bakanlığın 2018 ve 2023 yıllarına ait temel değerleri Schwartz'ın değerlerine g¼re kodlanmıştır. İkinci aşamada, bakanlığın 2018 ve

2023 yıllarına ait temel değerlerinin, 2015-2019 ve 2019-2023 yıllarını kapsayan stratejik planlarıyla benzer bir örüntüye sahip olup olmadığına bakmak için içerik analizi yapılmıştır. Stratejik plan, bakanlığın 5 yıllık süre boyunca önüne koyduğu amaçları ve hedefleri göstermesi açısından önemlidir, bu nedenle analiz için seçilmiştir. Son olarak 10 yıllık dönemi kapsayan iki stratejik plan, sahip olduğu değerler açısından karşılaştırılmıştır.

Temel değerleri ve belgeleri kodlamak için Portre Değerler Ölçeği'nin (Schwartz vd., 2001; Demirutku-Sümer, 2010) Türkçe adaptasyonu kullanılarak oluşturulmuş *Değer Kodları Sözlüğü*'nden (Yaman, 2018) yararlanılmıştır.

1.1. Değer Kodları Sözlüğü (Yaman, 2018)

Ölçek, 40 portre ile kişisel değerleri, “bir kişinin hedefleri, arzuları ve dilekleri” açısından ve onlara verilen önem açısından ölçer (Schwartz, 2011). Yaman (2018), bu ölçekteki maddelerden hareketle bir değer kodları sözlüğü hazırlamıştır. Bu çalışmadaki belgelerin içerik analizinde Yaman'ın (2018) Portre Değer Ölçeği'ni temel alarak hazırlamış olduğu değer kodları sözlüğünden yararlanılmıştır. Bu sözlükteki maddelerin kodlanması şu şekilde yapılmıştır. Örneğin, “O, dünyadaki herkesin eşit muamele görmesinin önemli olduğunu düşünüyor. O, herkes için adalet istiyor, hatta tanımadığı insanlar için bile.” maddesi, sözlükte herkesin eşit olması (evrenselcilik) şeklinde yer almaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve Schwartz değerlerinin karşılaştırılması için bakanlık internet sitesinde yer alan temel değerler ile bakanlığın 2015-2019 ve 2019-2023 yıllarını kapsayan stratejik planı analiz edilmiştir. Örneğin, stratejik planda bakanlığın görevlerinden biri şu şekilde yazılmıştır: “Eğitime erişimi kolaylaştıran, her vatandaşın eğitim fırsat ve imkânlarından eşit derecede yararlanabilmesini teminat altına alan politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve koordine etmek.” (MEB, 2019, 12) Bu madde, “herkesin eşit fırsatlara sahip olması gerektiği” vurgusu nedeniyle evrenselcilik başlığı altında kodlanmıştır. Bir cümle birden fazla değer tipini içerebilmektedir, bu nedenle her tematik birimin birden fazla değerle kodlanmış olabileceği unutulmamalıdır. Kodlanma sonucu elde edilen veriler değerlerin yoğunluklarına göre hesaplanmıştır.

2. Bulgular

İlk olarak, bakanlığın internet sitesinde belirttiği temel değerler, Schwartz'ın değerleri açısından kodlanmıştır. Bakanlığın temel değerleri 2015-2019 stratejik planı kapsayan yıllarda şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2019):

1. İnsan hakları ve demokrasinin evrensel değerleri (Evrenselcilik)
2. Çevreye ve canlıların yaşam hakkına duyarlılık (Evrenselcilik)
3. Analitik ve bilimsel bakış (Öz yönelim)
4. Girişimcilik, yaratıcılık, yenilikçilik (Öz yönelim)
5. Sanatsal duyarlılık ve sanat becerisi (Öz yönelim)
6. Mesleki etiği ve ahlak (Öz yönelim)
7. Saygınlık (Güç)
8. Tarafsızlık, güvenilirlik ve adalet (Evrenselcilik)
9. Katılımcılık (Evrenselcilik)
10. Şeffaflık ve hesap verilebilirlik (Evrenselcilik)

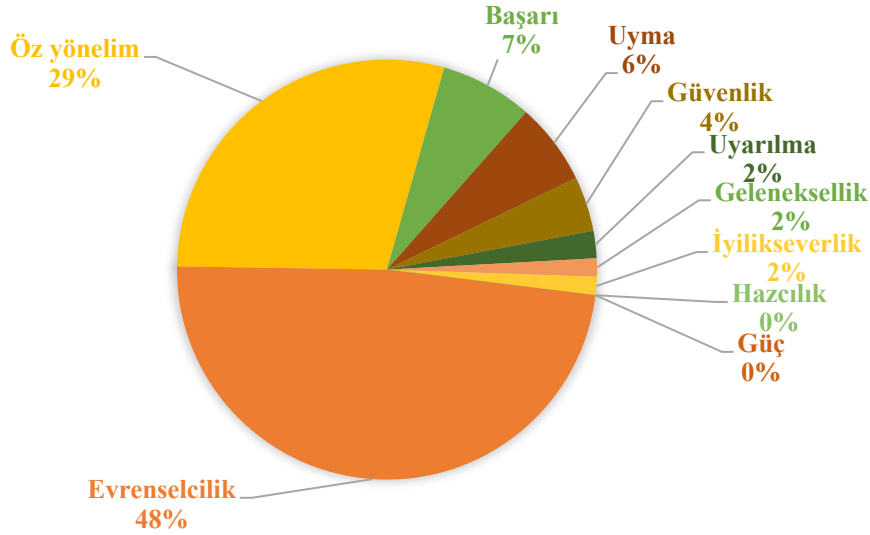
Bakanlığın 2015-2019 stratejik planı kapsayan yıllarda ortaya koyduğu temel değerleri Schwartz değerleri bakımından incelendiğinde, sonuçlar bakanlığın temel değerlerinin evrenselcilik, öz yönelim ve güç değerlerine karşılık geldiğini ortaya koymuştur.

Bakanlığın temel değerleri 2019-2023 stratejik planı kapsayan yıllarda şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2022):

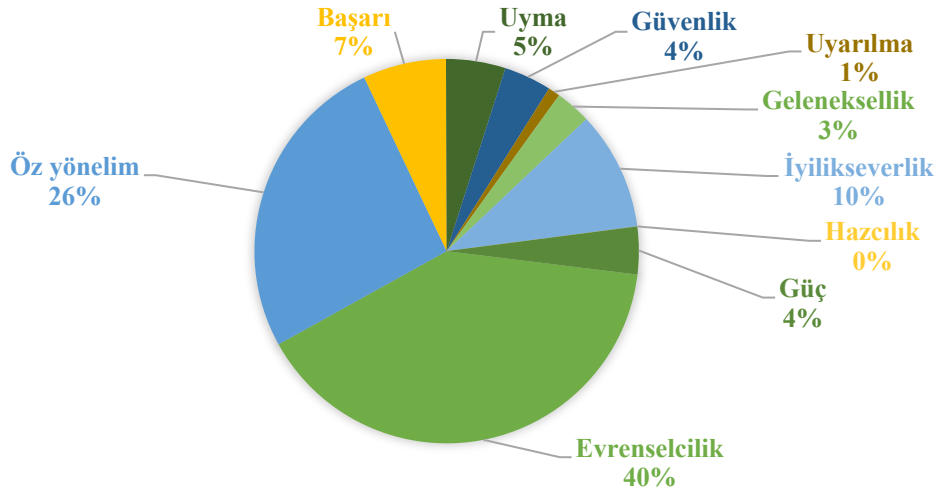
1. Erdemlilik (Evrenselcilik)
2. Liyakat (Evrenselcilik)
3. İnsan hakları ve demokrasinin evrensel değerleri (Evrenselcilik)
4. Çevreye ve canlıların yaşam hakkına duyarlılık (Evrenselcilik)
5. Analitik ve bilimsel bakış (Öz yönelim)
6. Girişimcilik, yaratıcılık, yenilikçilik (Öz yönelim)
7. Kültürel ve sanatsal duyarlılık ile sportif beceri (Öz yönelim)
8. Meslek etiği ve mesleki beceri (Öz yönelim)
9. Saygınlık, tarafsızlık, güvenilirlik ve adalet (Güç & evrenselcilik)
10. Katılımcılık, şeffaflık ve hesap verilebilirlik (Evrenselcilik)

Bakanlığın temel değerleri Schwartz değerleri bakımından incelendiğinde, sonuçlar bakanlığın temel değerlerinin evrenselcilik, öz yönelim ve güç değerlerine karşılık geldiğini ortaya koymuştur.

Bakanlığın belirlediği temel değerlerin, stratejik planlarla Schwartz'ın değerleri üzerinden karşılaştırılmasının yapılabilmesi için iki döneme ait stratejik planlar, Schwartz değerlerine göre yeniden kodlandırılmıştır. 2015-2019 yıllarını kapsayan stratejik planın Schwartz değerlerine göre kodlandırılması ile aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Şekil 2. 2015-2019 Stratejik Planı Değerleri

Şekil 3. 2019-2023 Stratejik Planı Değerleri

Şekil 2 ve Şekil 3'te görüldüğü üzere, MEB'in 2015-2019 ve 2019-2023 yıllarını kapsayan stratejik planlarının değerler açısından kodlanması sonucu elde edilen veriler, bakanlıkça belirlenmiş olan temel değerlerin Schwartz değerleri açısından kodlanması sonucu elde edilen verilerle benzer bir örüntü ortaya koymaktadır.

3. Tartışma

Çalışmanın bulguları, Millî Eğitim Bakanlığı'nın en çok üzerinde durduğu değer evrenselcilik olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle MEB'in 2 farklı dönemini kapsayan beş yıllık stratejik planlarında evrenselcilik değerlerinin ön plana çıkması, Oğuz'un (2012) eğitimin aktörlerinden olan aday öğretmenlerle yaptığı çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca, MEB müfredatındaki değerlerin son dönemde evrensellik değerlerine geleneksellik değerlerinden daha fazla ağırlık verdiği bilinmektedir (Kaymakcan-Meydan, 2012). Anlayışlı ve hoş görülü olmak, barış içerisinde yaşamayı öncelemek, doğayı ve onun korunmasını benimsemek, eşitliğe önem vermek gibi içeriklere sahip olan evrenselcilik değerlerinin MEB stratejik planlarında yoğun olarak yer alması, uluslararası değer eğitimi programları ile de uyumlu görünmektedir.

Evrenselciliği, öz yönelim, başarı, iyilikseverlik, uyma ve güvenlik değerleri takip etmektedir. Öz-yönelim değerleri, bağımsız düşünce, yaratıcılık, bağımsızlık, kişinin kendi hedeflerini belirleyebilmesi ve meraklı olması gibi örneklere sahiptir. Bu bağlamda, eğitim müfredatının ve stratejik hedeflerin bu çerçevede öğrencilerin bağımsız ve özerk bireyler olmasını destekleyici bir rolü olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, MEB'in stratejik planlarında eğlenmek, kendisini şımartmak veya hayattan zevk almak gibi tanımlanabilecek hazcılık değerine yer vermediği görülmektedir.

Güç değerine 2015-2019 yıllarındaki stratejik planda rastlanmazken, 2019-2023 stratejik planında özellikle vurgu yapılan denetim mekanizmasının ve organizasyonun güçlendirilmesi, kararları veren kişi olmak veya lider olmak şeklinde kodlanan güç değerine verilen önemi göstermektedir.

İki stratejik plan dönemi arasında karşılaştırılma yapıldığında, MEB'in evrenselcilik, öz yönelim ve başarı değerlerine verdiği önemin benzer kaldığı görülmektedir. Buna karşın evrenselcilik ve öz yönelim değerlerinin yüzdelerinde düşüş gözlenmektedir. Dikkat çeken bir diğer artış iyilikseverlik değeri üzerinedir. Stratejik planda bahsi geçen niteliklerin

iyileştirilmesi ve öğrencilerin farklı alanlarda desteklenmesi, başkalarının ihtiyaçlarına cevap vermek şeklinde kodlanan iyilikseverlik değerindeki artışta önem kazanmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, sadece Millî Eğitim Bakanlığının stratejik planlarında bulunan değerleri ortaya çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda tespit edilen bulguların daha önce yapılan çalışmalarla paralel olarak öğretmenlerin değerleriyle benzeştiğini göstermesi açısından önemlidir.

Bu çalışma MEB'in stratejik planları incelenerek yürütülmüştür ancak bu planların ne kadarının uygulanabildiğine dair bir çalışma yürütülmemiştir. Sonraki çalışmalarda, MEB'in faaliyet raporları değerler açısından değerlendirilebilir. Daha bütüncül bir yaklaşım getirilmesi açısından, MEB'e bağlı eğitim kurumlarındaki öğretmen ve öğrencilerle değerler eğitimi konusunda görüşmeler gerçekleştirilebilir ve bu bağlamda nicel araştırmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Demirutku, Kürşad-Sümer, Nebi. “Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması. *Türk Psikoloji Yazıları* 13/25 (Haziran 2010), 17-25.
- Erkılıç, Turan Akman. “Değişim ve Değerler Eğitiminin Gerekçeleri”. *Karakter ve Değerler Eğitimi*. haz. Arife Figen Ersoy-Perihan Ünüvar. 1-30. Ankara: Anı Yayıncılık, 2019.
- Kaymakcan, Recep-Meydan, Hasan. “Yerel Evrensel İkileminde İlköğretim DKAB ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Değerler Eğitimi Özel Sayısı)* 12/2 (2012), 1573-1591.
- Matsumoto, David-Yoo, Seung Hee. “Toward a New Generation of Cross-cultural Research”. *Perspectives on Psychological Science*, 1/3 (2006), 234-250. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6916.2006.00014.x>
- MEB, Millî Eğitim Bakanlığı. “2015-2019 Stratejik Planı.” Erişim 18 Eylül 2023. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf
- MEB, Millî Eğitim Bakanlığı. “2019-2023 Stratejik Planı.” Erişim 20 Eylül 2023. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/31105532_Milli_EYitim_BakanlYY_Y_2019-2023_Stratejik_PlanY_31.12.pdf
- MEB, Millî Eğitim Bakanlığı. “Temel Değerler.” Erişim 20 Eylül 2023. <https://sgb.meb.gov.tr/www/temel-degerler/icerik/163>
- Oğuz, Ebru. “Öğretmen Adaylarının Değerler ve Değerler Eğitimi İlişkin Görüşleri”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 12/2 (2012), 1309-1325.
- Rokeach, Milton. *The Nature of Human Values*. New York: Free Press, 1973.
- Sarı, Mediha- Yolcu, Ece. “İlköğretim ve Ortaöğretim Programlarında Değerler”. *Karakter ve Değerler Eğitimi*. haz. Arife Figen Ersoy- Perihan Ünüvar. 135-176. Ankara: Anı Yayıncılık, 2019.
- Schwartz, Shalom. “Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries”. *Advances in Experimental Social Psychology* 25 (1991), 1-65. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)
- Schwartz, Shalom. “Are There Universal Aspects in the Structure and Content of Human Values?”. *Journal of Social Issues* 50 (1994), 19-45.
- Schwartz, Shalom-Bardi, Anat. “Taking a Similarities Perspective”. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 32/3 (2001), 268–290.
- Schwartz, Shalom vd. “Extending the Cross-cultural Validity of the Theory of Basic Human Values with a Different Method of Measurement”. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 32 (2001), 519-542. <https://doi.org/10.1177/0022022101032003002>
- Schwartz, Shalom. “Basic Individual Values: Sources and Consequences”. *Handbook of Value: Perspective from Economics, Neuroscience, Philosophy, Psychology and Sociology*. eds Tobias Brosch - David Sander 63-84. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Yaman, Öykü. *Cultural Changes in Turkish Society: A Comparative Study through Literature of Past and Today*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

kalemname

Kırıkkale University The Journal of Faculty of Islamic Sciences